

радычылыгы да нәсид-нәсид инсанлар
з үчүн бөјүк өрнәк ола-
чаг, онлары һәмишә халгын, Вәтәнин, мә-
дәнијәтиимизин тәрәггиси үгрүнда һүнәр,
гаһраманылыг кәстәрмәјә сәсләјәчәкдир.
Халгыны нәчиб бир огул гәлби илә се-
вән сәнәткәр өз халгынын үрәјиндә вә ха-
тирәсиндә әбәди јашајагәдир.

Сүлејман РҮСТӘМ.
1961.

Абдулла Шаиг язчы, маариф һадими
вә инсан оларәг бизим әдәбијәт тарихин-
дә һадир шәхсијәтләрдән бириндир. Онун
ады инди дә ишыг саңыр, инди дә бөјүк
тәрмәтлә јәд едилер. Ушагларымыз онун
әсәрләринк инди дә мәрәләг охујуб фә-
зәһли хәјәлләрә дәлһрләг.

Бу елә белә дә давам едәчәк. Чүнки
онун нәчиб һәјәти бир чыраг кими һәми-
шә халг үчүн јанмышдыр. Бу чырагын
ишыгында ушагларын да, бөјүкләрин дә
гәлбиндә јалныз хејрхәһ дүјүгүләр, хејри-
хәһ әрзулар баш гәлдырмышдыр. Онун
јаздыглары, онун шәхсијәти инсанлара
дәмм јахшылыг төлгин етмишдир. Чүнки
о, јаздыгларында да, һәјәтдә дә дәмм сә-
мими олмушдур... Шаигә сәнмәз мәрәг
вә һәрмәтин дә сирри бундадыр.

Илјас ӘФӘНДИЕВ.
1971.

Шаиг бүтүн фәалијәти вә хәсијәти илә
күмуә иди. Мән фәхр едирәм ки, Шаиг
кими бөјүк бир шәхсијәтин төләбәси ол-
мушам вә бүтүн һәјәтим боју она охша-
маға, халға, Вәтәнә онун кими хидмәт ет-
мәјә чәлышмышым.

Һәмид АРАСЛЫ.
1961.

Шаигим! Шаирләр ичиндә тәксән,
Тәмиз вичдәнилә күлсән, чичәксән.
Дулиндән күсмәмиш таныш да, јәр дә,
Сәндән инчимләмиш гарынчалар да...
Кечди гаранлыгдә одлу кәчлијин,
Хош олсун индики гулагдичлијин...
Әмәлин гуртулуш, варлыгын сәнәт,
Јәшәсин гәрдашылыг, бир дә мәһәббәт!

Инди «бир күнәшин зәррәсинк биз»,
Вәр олсун бирләшән дост әлләримиз.
Сәмәд ВУРҒУН.
1936.

Јүксәлмәк, һәгиги бәхтијәрлыға чатмаг
иствәјрсәнсә, өзүнү дејил, башгаларыны
јашатмаға чалыш. Зира ки, һәгиги бәхти-
яолар чәмијәт үчүн јашајанлардыр.

Абдулла ШАИГ.
1924.

ӘКӘР ШАИГ ОЛМАСАЙДИ!

Әкәр Шаиг олмасајды «Милли гираәти-
миз» јох иди.

«Мүнтәхабәт» нәшр олунмамышды.
«Әдәбијәт дәрсләриндән мәһрум
идик.

«Түрк (Азәрбајҗан—ред.) чәләнкини»
көрмәмиш, «Түрк (Азәрбајҗан — ред.)
әдәбијәтә»ны ешитмәмишдик. Әкәр бу
китаблар олмасајды мәктабләримиз јох-
сул, мүәллимләримиз јалавач галмышды.
Сөзүн гысасы: онун варлыгындакы әһә-
мијәти лајиглә идрак едә билмәк үчүн
бирчә дәгигәлик јохлуғуну дүшүнмәли!..

Шаигин ијрим сәнәлик бу вәтәнә олан
хидмәти о гәдәр бөјүкдүр ки, вәтәнин она
олан еһтирамындан да... Дүшүнүрәм ки:
бу Сабир һејкәлинин булундуғу мејданча
Шаиг һејкәли илә бәзәнәрсә, нә гәдәр ке-
зәл оларды.

Гафур ӘФӘНДИЗАДӘ.
1923.

«Әдәбијәтчылар нә јәләрлар!»—дејән-
ләрә — «Шаиг нә јалды!» сорачағам...

Микајыл РЗАГУЛЗАДӘ.
1923.

ШАИГ...

Нә дејирләр! Бәшәрлә фирдовсә*
Денәчәкмиш, дејилмиш, дунјамыз?!
Бир: «Инсан мөләк олурму?» десе,
Мән дерәм: «Бир инсалы вәр, бакыныыз:
Бу табин-шүәри-мунислә,
Мәнчә, Шаиг нумунәдир мөләнә...»

Икмәтә һИКМӘТ.
1923.

* Чошкәт.

ХАТИРӘ

КАМАЛ ТАЛЫБЗАДӘ

ҺӘМИШӘ ЈАДЫМДА ОЛАН ИНСАН

АБДУЛЛА ШАИГ
ВӘ ҺҮСӘЙН ЧАВИД
(1928-чи ил)

Ата һатгында оғлуң сөз демәси, хәтирә јазма-
сы чәтиндир. Балка ба'яларинә бу, рејир-табин
дә көрүнә биләр. Ејин һисси мән бу кичик јазы-
ны гәләмә алаңда да кечирмишәм. Ата һәр оғлад
үчүн әзиздир, мүгәддәсдир, онун дүшүнчәсиндә,
хәтирәсиндә һәмишә әвәзәдилмәз бир варлыг ки-
ми јашајыр. Буна көрә дә атадан данышаркән
оғлуң һиссә гапылмасы да мүмкүндүр. Анчаг
мәвә тәсиклилик вәрән будур ки, атамын — Аб-
дулла Шаигин мүәсирләри, гәләбәләри, гәләм
достлары ону јахшы таныјаблар, һатгында хејли
хәтирә јазыблар, мәнин јаддашындакы хәтәләрә
дә нәшр едләнмиш әзинки хәтирә материалы ахы-
рында ислаһ етмак охучулар үчүн о гәдәр чәтин
олмаз. Бир дә ки, Абдулла Шаиг јахын кечмиш-
дир вә о мәнин хәјәлында, дүшүнчәмдә елә бил
инди дә чәнләдыр, елә бил о мәнинлә һәр күн
данышыр, мәсләһәтләшәр, јол кәстәр, нәсиһәт
вәрир. Бәр күн иш јеринә онун мазарынын ја-
нындан — Фәхри хидабанын гаршысындаң кечи-

рәм. Бәр дәрә она, онунла јағашы әбәдијәтә ге-
вешан мәшһурларымыза рәһмәт охчурам. Јә
тин ки, чохлары да белә едир вә һәр күн ону бу
тун дунјасында әмәлләри, әсәрләри, дүшүн-
чәләри илә көзүмүн гаршысына кәтирәм.

Бәнијәнин јухары багында онун ири рәсми
асылыб. Јағлы боја илә ишләнмиш бу рәсми не-

АБДУЛЛА
ШАГИН
АНАДАН
ОЛМАСЫНЫН
100 ИЛДИН

МЕҢДИ ҮСҮЕН

БӨЛҮК НӘЈАТ

Синифдә әдәбијат мұәллимини көздәјирдик. Јолдашларым ону чоҳдан таныјырдылар. Лакин мән районда Багмы педагоги техникумуна Јеничә дәрҗиләјимди үчүн ону илк дәрҗә бурда көрәчкәдим. Бу сәбабдан дә үрәјин гәјри-ади бир сә бирсияликлә дојунурдә. Анчак мән әдәбијат мұәллимини нечә бир инсан олдуғуну билирдим. Чүнки бир заманлар онун марагы нагылларынмы, фусунакар һекәјәләрини, сәммини вә билдур шәр-ләрини севә-севә охумшурдым. Бу әсәрләрини һамысында халдан, онун саф вә тәмин үрәкли огланларынды вә гызларынды һәмсә едилдири.

Бу инсанлар бөјүк бир мәнәбәт вә мөфтундугла тәсияр едән мұәллиф. Јалныз инди дејил, һәлә о заман да Азәрбајҗан ушагларыннн сәммилә јазычмыз яд.

Мән көзләрини синфин гапысына энләјиб дун-јада һәр шејә Јадымдан чыхартымшдым. Лакин һамымыз кини, мән дә һафизәмдә әбәди негш бағламыш бу сөвләрини унутмамышдым. Мән онларын инди хәјалән тәһар едирдим:

Һамымыз бир күншини зәрәрсиниз,
Һамымыз бир јува пәрвәрәсијиз!..

Чоҳдан бәри гияјиб бир мәнәбәтлә севдијим һәссас бир шаирлә үз-үзә кәләјән вә һатта ону тәләбәси олмағым мөним үчүн бөјүк бир сәвәт дејилми инди?

Мән бу сәвәтнин бүтүн ширинлијини инди чоҳ көзәл һисс едирдим. Мән һисс едирдим ки, инсанлар бу гәдәр сонсуз бир мәнәбәтлә севән, дунјада һәр заман көзәллик ахтаран, тәбәтдә көрдүјү мәнзәрәләрини ән чәсибәдәрһынн һәрис бир сәнәткар фырчысы илә рәсм едән, әсл көзәллијин халғын һәр нов сун'илијидән узаг олан, рәјасәз һәјатинда тәпан бир јазычмынн өзү мүтләг инсан олмадыр.

Нәһајәт, синфин гапысы ачылды. Сәлигә илә кәјинмиш орта бојлу, заиф вүчүдлу, сагларһына Јени дән дүшмүш мұәллим сакиг адымларла ичәри дахил олду. Биз һамымыз еһтирамла ајага галхдыг. О, синфин гәрйиб бир нозақатла сәләмлады. Бу сәдәкә инсанын мөһрибан чөһрәсини көрәндә эвәтилдә јанылмадығымиз анладым. Нә үчүнсә мәнә елә кәлди ки, бу анда бүтүн тәләбәләрин үзүндә хәдифчә бир төбәссүм ојнајыр, онун кәлиши һамыны севиндирир, санки мұәллим син-фә кирәндә өзү илә бәрәбәр әсәрәринкиз бир нүр кәтириб һамынын пәјынн өзүнә верди.

Мән јалныз инди баша дүшдүм ки, педагоги техникумда дәрә ил онула тез-тез көрүшүш јолдашларында әдәбијат мұәллими арасында чоҳ дәрһынн вә һөҗәчанлы бир үнсәјәт јаранымышдыр.

Онун кениш алыннан, бозумтул вә ајдын көл-ләриндән дәрһал инсанн өзүнә чәлб едән бир сәмминијәт вә мөһрибанлыг төкүлдүрдү. О, һамыја нөвәзишли бир нәзәрлә бахырды. О, формула вә чөдәвәләрдән јорулушун бейнимизә шәр вә сәнәтнин көзәл инууноллары илә истиғраһат вериди. О, данышарсон синиф елә бир сүкүт төкүмшү ки, дејилсә сөвләрини дәрҗәлә гејд едән јолдашларымиз зын гәләмләринини сәси лап ајдын еһшиддириди...

О, романларыннн бириндә Азәрбајҗан фәһләсини көстәрир. Бу фәһлә агыр шәрәнтдә чалышдығыннан хәстә дүшүмшүрдү. Она шөһәр һавасы азлыг едир. О, дәннизә, ачыг һавая чыхыр вә һәјат үғрунда мұбаризә етмәк үчүн тувәт топламаг истајыр. Лакин мәғлуб олду, агыр һәјат шәрәнт ону мәнә едир.

О јандә нәс әнникиләр боллут ичәрсиндә бө-ғүлтурлар. Онларын да нәфәс дәрһыкар. Абдулла Шаиг көстәрир ки, фәһләнин ичәри хәстә олса да, үрәјиндә бөјүк арзулар вә хәјаллар вардыр. О, кеч-тез ишығыл һәјәтә Јола тәпачағардыр. Лакин сәрәвәтин кирдәбаны дүшонләрә нәс һеч бир гур-тулуш јохдур. Чүнки онларын инсанн һиссәлри мөһв олуп кетмишдир.

Шаиг мөһир бир сәнәткар, мұсафатыны даки өз ачкыдан аламаг истајән әвәзл бир инсан, дәрә веридијн тәләбәләри өз доғма балалары кини севән һәгиги бир халг мұәллимидир. О, илк көч-ләр ил дөврүндән Азәрбајҗан, рус вә Гәрб әдәби-

јатыны јорулмадан тәбәг едән јүксәк мәдәниј-јәтлн бир энјәләрдыр. Лакин гәлибнә һамыдан ја-хык бир шаир вардыр: Вағиф!..

Ону илк дәрҗә көрдүм дәрәсдә Шаиг көзәллиг вә сәвкн шаири Вағифдән данышырды. Онун сакиг вә тәмкили сәсиндә дәрин илһамла мәнсур шәр' охујан бир шаирнин ифадәси варды.

О дејиди ки:
— Вағиф мкили әдәбијатмызә халғымызын саф вә ајдын рүһуну кәтириди. Вағиф халг дили-нин бүтүн инчәликларини дујан бөјүк бир устад кини мейдана чыхды. О, көһнәлимин, схоластик

гәзәл шәклини халғын бағрындан гөлуб кәлән гошма илә әвәз етди.

Бәлкә дә бунуилад Шаиг бизә — бөјүк үмид-ләр бәсләдији кәчкиләјә әдәби нәсиһәтин сөјә-Јирди.

Мөх ола билсин ки, бу доғрудан да бәләдир. Бу күншн әдәби нәслиминин бир чоҳ нумәјән-дәләри Абдулла Шаигин синфиндән чыкмыш адамлардыр. Лакин ону тәһәккүрлә хәтирләјән-ләр арасында јулар-рә мұһабид, агроном, һәкәм, дөвләт хадимн вә партизә ишкиси дә вардыр. Абдулла Шаиг демократик Азәрбајҗан энјәләр-ларынн ән тиник вә ән көркәкли нумәјәндәләр-риндән биридир...

1946.

...Онун јарадычылығыз Азәрбајҗан һәја-тыннын ики дөврүнү әһәтә едир. Ингиләб-дән әввәл вә сонракы дөвр. Бу дөврләр-ин икиси дә онун әсәрләриндә, демәк олар ки, ејни доғрунлуғла әкс олунмуш-дур... Шаиг һагигәти һәр шејдән уча ту-тан, даима һәгигәт ахтаран, тәрәғги вә ју-сәлиш јолунда фәдәкарчәсына чалышын бир јазычы олмушдур.

А. Шаиг елә јазычылардәндыр ки, онун әсәрлери мұбаризәмизә, инкишәфмизә, кәләчәјимизә көмәк етмиш вә едәчәк!

Мирзә ИБРАҺИМОВ.
1966.

Абдулла Шаиг бир вәтәндәш, сәнәткар, мұәллим кини јүксәк мәгсәдләр илә-миш, охучуларә нәчиб фикир вә дүјүләр ашыламаг, бүтүн варлығы илә бағланды-ғы халг әдәбијатыны, онун айры-айры мө-тивләрини јенидән јашатмаг, Азәрбајҗан дилинин зәнкинликларини ашкарә чыкы-рыб халғын истифадәсинә, көнч нәслин тәрбијәси ишнә вермәк јолу илә кет-мишдир...

Илһамыны, исте'дәдыны, бүтүн һәјәтин-н өз халғына, онун әздәлгн үғрунда мұ-баризәсинә, бөһтијәр бу күнүнә вә дәнә кәзәл кәләчәјинә вермиш олан бир сә-нәткәри адамларымиз һәмшисә өз үрәк-ләриндә јашадачаклар.

Бөјүк һуманистик, һәссас, сәммини бир инсаннн һәјәти дә, фәдәкарлығы дә, јә-